

Izhaja vsaki dan: 10

Tudi ob nedeljah in praznikih ob 5. uri, ob ponedeljkih ob 9. uri zjutraj.

Posamične številke se prodajajo po 3 novč. (6 stotink v mnogih tobakarnah v Trstu in okolici, Ljubljani, Gorici, Celju, Kranju, Mariboru, Celovcu, Idriji, Št. Petru, Sežani, Nabrežini, Novemestu itd.)

Oglase in naročbe sprejema uprava lista „Edinost“, ulica Giorgio Galatti št. 15. — Uradne ure so od 2. pop. do 7. zvečer. — Cene oglasom 16 st. na vrsto petič; poslanice, ob artnice, javne zabvale in domači oglašaji po pogodbi.

TELEFON šte. 1157.

Edinost

Glasilo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.

V edinosti je moč!

Naročnina znaša za vsako leto 24 K., pol leta 12 K., 3 mesece 6 K. — Naročbe brez dopisa ne sprejema se uprava ne ozira. Vsi dopisi naj se pošiljajo na uredništvo lista. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo in rokopisi se ne vračajo. Naročnino, oglašje in reklamacije je pošiljati na upravo lista.

UREDNIŠTVO: ul. Giorgio Galatti 15. (Narodni dom.) Izdajatelj in odgovorni urednik STEFAN GODINA. Lastnik koncesij lista „Edinost“. — Nastavila tiskarna koncesija lista „Edinost“ v Trstu, ulica Giorgio Galatti št. 15. Poštne-branilnični račun št. 841.652.

Zršaške državne šole in pretenzije nemških učiteljev.

(D dalje).

Oglejmo si nekoliko številno razpravo slovenskih učencev na tržiških državnih šolah.

Na deklarišani šoli je 118 slov. učenk, a niti ene učiteljice, vzgojbljene za slovenski jezik; in res poučujejo druge predmete v nemškem jeziku, oziroma le dobrovoljno tudi slovenski jezik kakor neobligaten predmet.

Na deški šoli na trgu Lipsia je za 133 slovenskih dečkov le en učitelj po razpisu tega mesta prisiljen poučevati v slovenščini, ali to mesto sedaj — še ni zasledeno, ali z drugo besedo: pouka v slovenščini ni.

Za italijanske otroke na deklarišani šoli, ki jih je nad 300, ni nobene ital. moči za pouk v italijanski, ker so večidel slovenske učiteljice vzposobljene za ta pouk, ki uče seveda dobrovoljno in brezplačno ter pripravljajo državi tako trošek za najmanj 5 učnih moči.

Na deški šoli — govorimo vedno o trgu Lipsia — je 324 italijanskih dečkov in le en italijanski učitelj. Iz vsega tega je razvidno, kako tukajšnje šolske oblasti prezirajo deželne jezike ter povpešujejo nemščino. Razvidno je tudi, kako zapostavljajo slovenske in italijanske učne moči ter nastavljajo le Nemce. In da bo utreženo gospodu dopisniku in morda tudi izvestnim gospodom na namestništvu, odpravijo jim prej — ako le možno — še tiste slovenske moči, ker jih je na slovenskih državnih šolah v Trstu. To je najjakejša želja vseh pangermanov na naših državnih šolah. Vendar ostaja neoporečna resnica — in vsaj gospodje na namestništvu bi morali misliti na to — da so ravnote slovenske moči tako rekoč stebri vsega pouka na vsem zavodu! Kaj bi vendar počeli pangermani, ako ne bi jim slovenski učitelji v njih razredih vzgajali in pripravljali nemške dece ter tej veppljali toliko nemških pojmov, da morejo potem gospodje pangermani v viših razredih trošiti — svojo kulturo ter mučiti uboge otroke z nesumljivimi jim frazami?! Taki žalostni prizori se vrše v viših razredih in vsakemu poštemomislidemu človeku mora vkipeti srce, videčemu, kako se ti otročiči mučijo s takim nesmiselnim poučevanjem. In gospodje na namestništvu menda odobrijo tako stanje!! Menda še ne vidijo, kako mnogokateri otrok zahaja po 5-6 let v šolo, a končno se ne zna izraziti pravilno, v nobenem jeziku! In to se imenuje napredek! To se imenuje pouk — pametnih pedagogičnih nečelih, to se imenuje — človeško vzgajanje!! In komu je pripisovati to nesmiselno stanje? Na meniu, ki ga je državna oblast oktroirala tukajšnjim državnim šolam pod egido gospodov Swida in Stolza, ki vložita semkaj v Trst same take učitelje, ki služijo umetni in nasilni germanizaciji in — žaljenju tukajšnjega avtohtonega prebivalstva. Državne ljudske šole v Trstu imajo služiti v prvi vrsti nemški propagandi — »nemškemu duhu«, se je izrazil nekoč bolj previdno neki gospod na namestništvu — in še le v drugi vrsti vzgoji in naobrazbi izročene jim mladine.

Gospod Swida, roko na srce: kake občutki Vas prevzamejo, ko nadzorujete katerega teh razredov na državnih ljudskih šolah v Trstu?! Imate-li res uverjenje, da s tem utihotapljanjem služite — svojemu namenu?! Tempora mutantur... Bilo je časov, ko ste bili drugačnih nazorov...!

Slednjič bi morali uvideti tudi Vi, da tak pouk je le ubijanje in trpičenje nežnih človeških bitij, ne pa razvijanje svobodnih naravnih nagibov in duševnih darov. Mi smo uverjeni, da bi Vi kakor pedagog prvi posegli po »svetstvu«, ki naj bi odpravilo ta nesmisel — ali močnejše nego prepričanje pametnega in izkušenega pedagoga je v Vas narodno in politično mišljenje in močnejši je nad Vami vpliv drugih moči na Va...!

Kaj bi na pr. rekli tam gori na nemškem večeru, ako bi jim tako usiljevali nemške učne moči? Kaj bi rekli, ako ti jim v čisto nemških krajih snovali slovenske šole, kakor so jo osnovali tu v Škledaju? Kaj bi rekli, ako bi jim slovenske šole podržavljali na tihotapski način, kakor se je na pr. zgodilo v naši Opatiji s tamošnjo zasebno nemško šolo?! Dževalo bi protestov in gorje izvalcem, če tudi bi bilo tam morda še več drugorodnih za šolo godnih otrok, nego je tu nemških?! Kaj bi počeli s takimi učitelji, ki ne zadostujejo za naravi otroka, ne potrebi dežele in s katerimi otroci morce brijejo z grdimi izrazi, ker ti učitelji ne umejo materinega jezika otrok?!

Nu gospod dopisnik, imate-li še kaj — nemškega poguma, da bi oporekali, ali potajevali te faktično obstoječe razmere?! Kdo trpi? Najbolj Vaš ugled, ker se smešiti pred javnostjo in lastnim stanom.

Kako potrebne da so tu slovenske učne moči, to vam bošemo pojasniti na podlagi dejstev, ki so znana tudi Vam iz lastne izkušnje. Kdo naj bi poučeval nemške otroke v prvih razredih in vzposobljal za višje razrede, če bi ni bilo deželanov, ki umejo jezik učencev in njihovo narav ter se mučijo v treh jezikih za vspeh na pouku, da je v viših razredih za Vas naloga bolj lahka!! Vi, »kulturosose« — Bog vam odpusti to veliko laž! — ne uvidjate, da Vaši slovenski tovariši — trpini so v podlago vsem Vašim vspehom, Vašemu obstanku na teh šolah! Vas sploh ne morejo rabiti — to Vam lahko pove tudi gospod nadzornik — v nižjih razredih, ker ne poznate čisto nič dežele, ne nje prebivalstva! Pravi ljudski učitelj pa je le on, ki je sposoben za pouk v vseh razredih, ker ljudska šola ne sme tolerirati privilegijev, kakor so godi na tukajšnjih državnih šolah. Pa ne le, da so slovenske učne moči potrebne v ozasčenem pogledu, marveč so v veliko korist državi, ker jej pripravljajo trošek za toliko drugih učiteljev, ki bi jih morala država plačevati za pouk v deželnih jezikih, dočim ti slovenski učitelji dobrovoljno vrše to nalogo. (Zvršetek pride.)

Iz Hrvatske.

ZAGREB, 1. decembra 1905.

Navadno se čuje mnogo pripovedovati o ruskem sedstvu in ruskih odnošajih, a vrhunec teh pripovedovanj zvršuje navadno z opisovanjem Sibirije. Tudi mi v blaženi Hrvatski imamo svojo Sibirijo. Ta naša Sibirija, to vam je kršni gorski kraj Lika. Kakov kraj vam je to, to se ne da opisati. Tam ni žekznice, ni poti, ni cest, zanemarjen kraj je to in zapuščen. Narod pa — kšni Lčani, ki so vsi močni ljudje in veliki talenti — se pogublja zbog lakote in nasilja. Lika je »frakolonija« za naše uradnike, a ti uradniki igrajo tam ulogo paš in spahijev, počenjajo najhujši kršnja zakona, šikanirajo nedolžne ljudi, zatirajo jih in proganjajo, ako jim niso po godu. Jaz sem v tem listu že večkrat razglašal skandale, ki se dogajajo tam. Naše novine ne smejo pisati o tem, ker jih sicer plenijo. V saboru je dr. Frank opisal te odnošaje v pravi luči in je zahteval, da se enkrat že napravi red, na kar je vlada, po stari navadi, obečala, da bo stvir »preiskavala«. Mi bi pa hoteli, da bi vlada, čim je »preiskala« stvar, tudi kaj storila. Kajti vlada civilizirane dežele ne more in ne sme trpeti, da kak podžupan Cekić in kak uradnik Matanič imenujejo pošteni svet s lažnjivci, da taki ljudje udirajo v stanove privatnih ljudij, da vladajo te iz postelj in jih mečejo v globoke in smrdljive in življenju nevarne temnice. Naša vlada naj stori enkrat konec samovolji teh obsovraženih uradnikov, ker bi se sicer zaslo dogoditi, da tudi ta toliko proganjani in mučeni narod spregovori svojo. In potem gorje oblastnešem, ako začne narod govoriti. Narod je potrpečljiv in zahteva, da se vrši zakon. Zato bo huda osam, ki kršijo zakon, čim narodu poide potrpečljivost. A to se zgodi gotovo,

ako se bo še nadalje mirnim očesom gledalo, kar delajo uradniki a la Matanič in Cekić.

V našem saboru se nadaljuje razprava o proračunu. Govor se vrsti za govorom, govori se in govori, ali ne delajo se nobeni sklepi. In tako preide tudi ta saborska perijoda, ne da bo vsprejet nijeden zaključek, ki bi šel za poboljšanje naših odnošajev. Sicer pa je dobro, da se govori, ker se vsaj v saboru sme reči kako svobodno besedo, ko naše novine itak niso odziv misli svobodnih ljudij, ko se konfikuje vsaka krepkeja beseda. V saboru se vendar le sme spravljati na dan vsa nedela, ki jih ta sistem počenja v hrvatskem narodu. Preko svojih, iz dispozijskega fonda plačenih in vzdrževanih glasil pravi ta sistem, da skrbi za narodno gospodarstvo naše. Mej tem pa ta sistem — ker večina naših dohodkov odhaja na Madjarsko — nima sredstev za investicije. — Nima denarja, da bi se utavali Sava in Drava, ti dve reki, ki vsako leto delata veliko škodo s poplavlami. Ravno sedaj sta zopet stopili iz svojega korita, pak je n. pr. Sava preplavila vs. Slavonijo od Siska do Zemuna. Kamor gleda človek, povsodi sama voda. Vsa polja leže pod vodo, mnoga mesta so poplavljena, hiše razrušene, ljudje brez ognjišča in strehe. Azima se biža, treba glavo spraviti pod streho. In vlada gleda vao to nevoljo, a se ne makne. Ona daja denar v razne nečiste fonde, ali da bi kakov belič žrtvovala za urejanje nasipov, to jej ne prihaja niti na kraj misli. In taki vladi da bi mogel človek votirati proračun? Ne, nikdar! In zato je umljivo, da naši opozicijski poslanci po vrst odbijajo votiranje proračuna, dočim madjaroni po svoji stari navadi izražajo svoje zaupanje taki vladi, ki se ne briga za narod, katerega so oni zastopniki.

Od strani opozicije sta govorila med drugimi Zagorac in Tomac. Mej tam ko je Zagorac v svojem poldrugournem govoru postal upravn sijajnih dokazov o kršenju zakona in zanemarjanju naših interesov od strani večine, pak je Starčević jancec Tomac zopet ubral žalostno pot borbe proti opoziciji. Zagorčev govor je bil stvaren, bil je jak, deloval je porsno na madjarone, ki niso bili v stanu odgovoriti na ta govor. Naj le natisajejo Zagorčev govor na uvodnem mestu »Dnevne lista«, pak naj ob tem uvodniku napišejo svoje poznane frize o delu za narod, čitatelji pa naj primerjajo njihovo »narodno delo« z Zagorčevim govorom! Mislimo, da bi se to de'o pokazalo — prečrno.

Tomac je napadal reško resolucijo, Srbe in arbako ime, po stari že znani žalostni taktiki. Ali ni žalostno, ako kak narodni zastopnik negira obstenek narodnosti, ki šteje v Hrvatski 600 000 duš?! Tomcav govor je bil pretgavan od desetine in levica. V saboru je dešo skoro do spopadov, osebno sta se hudo spoprijela dr. Harambašić in dr. Frank. Ko je Tomac na nekem mestu svojega govora omenjal monarhijo, navstal je velik hrup. Čuti je bilo najostrejših vzklikov proti dualizmu. Kričalo se je: »Naša borba gre proti vzdrževateljem dualizma, proti Avstriji, pak bomo v tej borbi radi Madjarom na pomoč!« Bilo je še ostrejših izrazov, a to je našega hiperlojalnega bana Tršo Pejčevića tako zaškabelo, da se je dvignil se svoje stolice in izjavil, da hoče s silo udušiti vsaki vzklik, ki bi šel na adresu »programatično sankcijo ustvarjene celote« deželne krone sv. Štefana« in Avstrije. Na to so mu madjaroni ploskali in stopili pred nas v kamarilskem kostimu. E, kaj hočemo, tako morajo »dični« sinovi »svestega in lojalnega hrvatskega naroda« kakor je to rekel ban...!

Naši »lojalci« so se že pokazali v današnji seji sabora v svoji pravi avstrijanščini. Vkljike, ki smo jih čuli iz ust Harambašića, Vinkovića in Tuškana, čuti je in jih pišejo na Ogrskem vsaki dan. To se tam samo ob sebi umeje. Pri nas pa smo tako zasotali, da so naše sodne oblasti danes

predložile potom zagrebškega sodnega stola saboru prošnjo za izročenje te trojice poslancev radi veleizdaje! Kaj takega je samo pri nas možno. A sedaj prihaja najglavneje. Vskliki onih treh poslancev so se dogodili v saboru, kjer poslanec štiti imuniteta in torej niso odgovorai sodiščem za svoje izjave v saboru. Sabor torej po zakonu nima pravice in ne sme izročiti poslancev so liščem. Na drugi strani zopet bo blamiran zagrebški sodbeni stol, ako ne izroči ljudij, ki so po mnenju sodbenega stola zagrešili veleizdajo. To je jako zanimivo, pak vas obvestim, čm kaj več izvem o stvari. Zatrđiti pa vam morem, da vlada v Zagrebu veliko razburjenje med prebivalstvom radi teh dogodkov.

V današnji seji sabora je govoril ban ter je polemiziral z Vrbancem, oziraje se na dosedanje govornike v proračunski debati. Ob tej priliki je pokazal ban, kako niti hrvatski govoriti ne zna! Ako bi pa hoteli iskati v njegovih izjavah državniškega uma, bilo bi to naravnost smešno. Govorila sta še madjarona dr. Strižić in Kiss, ki sta po stari navadi govorila — za proračun.

Pisma iz Prage.

(Izviran dopis).

Dne 30. listopada 1905.

V.

Po shodu učiteljev v Kr. Vinohradih sem bil šel v južno dvorano »Nar. doma« kjer so imeli praški Poljaki svoj političen shod. Oni simpatični inženir od »Ogrska polskigo«, ki nas dvakrat v tednu v deklarišani šoli v Školeki ulici poučuje v poljštini, je bil v predsedništvu shoda. Shod je bil sklican z ozirom na odnošaje v ruskem Poljskem in z oglečom na volilno reformo. Ostro so napadali polsko »slachto« v Galiciji, ki ob vsaki priliki, kedar se da kaj v žep vtakniti, izdaja svoj narod in tlači ukrajince. Na shodu je bilo kakih 200 ljudi, večinoma poljski akademiki. Da malo označim »skrbnost« praške policije, omenjam, kar sem je pravil poljski inženir in učitelj poljskih kurzov, da so hoteli Poljaki po Pragi nabiti lepake: »Wec Polski!« itd., čemur pa se je policija stršano protivila vohajoča v tem kakšno revolucio gibanje.

Ko je bil ta shod končan, sem bil šel na neko zborovanje narodnih socialistov. Poslušajte in strmite, gospod uradnik in z Vami vaše čitateljstvo, da zadobite pojma o razširjenosti, organizaciji, disciplini, delavnosti demokratičnega gibanja tu na Češkem: ta dan v nedeljo 19. listopada 1905. je bilo v Pragi 32 ljudskih tšborov! Ta zborovanja so se vršila po gledališčih in raznih drugih večih dvoranah. Narodni socialisti so priredili 24 shodov, soc. demokrati pa 8. In povsodi so pretrečali edino le volilno reformo. Tu gre češki narod se svetim navdušenjem v boj za svoje pravice! Na eno teh zborovanj sem zabredel tudi jaz. In mikalo me je ostati do zaključka tšborja, ker sem po srečnem naključju dobil sedež ter sem si lahko privoščil vrček piva. Meni nasproti je sedel neki delavec. S tam sem se spustil v pogovor in beseda je dala besedo. Z rastočim občudovanjem sem opazoval, kako politično zrel je takov človek, kako logično umeva vse to volilno gibanje. Kakor Slovencem sem se zamislil tja na daleki jug in srčno sem si zaželel, da bi tudi naš slovenski delavec bil tako izobražen, kajti to bi mu bilo paš najizdatnejše orožje, s katerim bi nastopal za svoje pravice. S tem delavcem se je bilo kaj prijetno pogovarjati. Ob zgolj političnih pogovorih, ki sva jih imela, je padla večkrat tudi beseda: Avstrija. Želel bi, da bi v tem trenutku vsakteri čezj. čitateljev umel čezj, kajti le potem bi s polnim učinkom lahko užil slast nasledujoče smešnice.

»Avstrija« se pravi češki: Rakouška o. Ta delavec mi je torej začel razkla-

dati, odkodi prihaja beseda »Rakonsko«. Pravi: »To je rak, a proto nam je »uzko«. »Uzko« pa pomenja v češkem jeziku ozko, ali v prenesenem pomenu: »pri srcu tesno«. V praprostem češkem govoru, torej v dialektu, pa ljudje to »uzko« izgovarjajo vedno za »ousko«. To torej soglašuje: Rakonsko. Smisel: ker je Avstrija rak, zato nam je tesno pri srcu! Rak pa je nevarna navadna smrtonosna bolezen in zato nam je tesno pri srcu!

Le žal, da je teh interesantnih pogovorov s tem pristojnim ali globokomiselnim delavcem bilo tako kmalu konec. Kajti nastopil je neki govornik in naša dolžnost je bila, da pazljivo poslušamo. V svojem govoru je omenjal, da vlada sicer misli na uvedbo volilne reforme, toda na pluralni sistem, s čimer bi bili ogozljufani, kajti to ti bilo še mnogo slabše, nego sedaj. Da poslušajčim masam prav popularno pojasni, kakšen bi bil pluralni volilni sistem, je izvajal govornik: »Po pluralnem volilnem sistemu bi imel delavec en glas, kmet dva, obrtnik tri, veleposestnik pa 4 glasove«. Tu je prekinal govornika eden izmed množice: »Aho, aho podle volil!« Slovenski: »Da, da po (številu) volov!« (Kolikor volov, toliko glasov, naj bi imel vsak veleposestnik!) Bura krohota se sredi tej izborni smeha. To pa je lep dokaz koliko svežega, zdravega humorja je v inteligentnih čeških delavskih masah.

Zavrčujem to pismo iz severne slovanske metropole, obljubljujevam Vam, cenjeni gospod urednik, da bodo sledila še nadaljnja pisma.

Prepričan sem, da je moja pisma prečital tudi kateri slovenskih učiteljev. Njim, rekel bi, sem namenil ta zadnja pisma.

Slovenskim učiteljem brez razlike spola, strank in prepričanja, pa kličem s češkim učiteljem Tímom: »Vsi uma svitile meče ven za vseobčno direktno, jednako in tajno volilno pravico!

Avstrijska gospodska zbornica.

Dunaj 2. Gospodska zbornica je danes pričela debato o včerajnji izjavi ministrskega predsednika. Grof Fran Thun je izrazil svoje začudenje nad izpremembo mnenja, ki se je izvršilo v času dveh mesecev med odklonitvijo njihovih predlogov v poslanski zbornici in najnovejšimi izjavami ministrskega predsednika glede volilne reforme. On vidi v tem le dva razlaga: programatično izjavo ministrskega predsednika o vprašanju volilne reforme, argument, ki ga govornik sicer pusti, da velja; na drugi strani pa demonstracije, ki so v zadnjem času postale intenzivne in ki so se večinoma izvršile na ulici in katerih priročnik je bil glavni povod, da je ministrski predsednik menjal svoje mnenje. Govornik je naglašal, da se tako temeljita izprememba parlamentarnega življenja zamore izvesti le korakoma. To pa, kar označuje vlada kakor daljni korak na potu zakonodaje, je več nego to, to je pravi skok v temo. Govornik se bji, da ne bo vlada zamogla preprečiti, da se volilna reforma ne uvede tudi v deželne zbornice ter je dejal, da se državno krmilo ne nahaja več v rokah armarlarja, ki ima stalne cilje pred očmi. Konečno je govornik izrazil bojazan, da zamore beseda o reformi gospodske zbornice, ki jo je ministrski predsednik brez potrebe spravil v zvezo z volilno reformo, dovesti do obžalovanja vrednih agitacij ter je sklenil z željo, naj bi agitacija ministrskega predsednika ne bila na škodo Avstrije. (Pohvala. Govorniku so čestitali.)

Knez Karol Auerperg je dejal, da je vlada odgovorna za bankerot obstoječega parlamenta, ker pričakuje od nje, da obnovi odklonjeni dualizem. Govornik je očital vladi, da so se sodelovanjem oblastnih povseh Avstriji in specijalno pred parlamentom na Dunaju vršili nezakoniti sprevoji, rekš, da ni to nikak dokaz za moč in oblast, ako se pod kako besedo privede na ulico nekoliko tisoč ljudi, paš pa je to znak velikega straha vlade, ako dopušča tako nezakonitost. Treba bo vsprejeti boj proti socialni demokraciji, toda to ne bo boj proti pravicam ljudstva, marveč proti politični stranki, ki hoče sama gospodariti v državi, katere obstanec pa taji. Govornik si zamore misliti uvedbo splošne volilne pravice le pri državnem zboru, ki je omejen samo na to, da sodeluje na državnih potrebnostih. Po-

kazati hoče na nevarnost splošne volilne pravice, ne da bi hotel braniti kurialni sistem.

Dvorni svetovalec Lamresch je v svojem in v imenu svojih somišljenikov izjavil, da je pod gotovimi pogoji in omejitvami za volilno reformo, ki jo namerava vlada. — Prvi pogoj bi bil, da pokaže vlada popolno stanovitnost in odklečnost nasproti vsem poskusom nasilja in groženj. Akoravno je ta pogoj sam ob sebi umeven, ga mora vendar omeniti, kakor mora tudi pokazati na znane dogodke v zadnjem času. Oaj, ki hočejo volilno reformo urediti, imajo nje osodo v lastnih rokah. Ako bodo svoje zahteve zastopali zmerno in zakonitimi sredstvi, tedaj bodo imeli volilno reformo, drugače pa ne. Govornik je pokazal za praktične razloge, radi katerih je on za volilno reformo, izlasti je potrebno. Neohišja se sploh ne udeležuje te »demonstracije«, ampak jo le »moralno« podpira, ker se noče zameriti sultanu radi svojih želja glede bagdadske železnice. Anglija je tudi pripravljena puščati sultana na miru, ako bi le hotel ustreči njenim prizadevanjem v Arabiji. Tudi Francija daja razumeti sultanu, da bi dala govorit s seboj, ako Turčija dovoli primerno odkupnino. Na kratko povedano: to je prava banda izsiljevalcev, ki se je tu sešla. Vsekdo pa si hoče ohraniti možnost, da se umakne od demonstracije, ako bi tako kazalo. Drugače je z voditeljem demonstracije: on ne sme nazaj, ako se noče kompromitirati! To je bil bržkone vzrok, da so Avstro-Ogrski poverili vrhno poveljstvo. Poleg tega so se morda tudi nadejali, da s tem opravijo Avstrijo pri Turčiji še bolj, nego je že obsodržljeno in da se s tem rešijo avstrijskega trgovskega konkurenta. Če bi bila Avstrija na svetovno-političnem polju tekmeč, ki se ga je res treba bati, potem najbrže ne bi bili s počeljenjem vrhne poveljstva nad demonstrirajočim brodomjem priznali »pretežno avstrijskih interesov«. Vseled vsega tega pripodablja »Der Weg« našo Avstrijo z evnuhom (skopljacec), ki se je bahal: »Glejte, kako zaupanje uživam jaz na dvoru: poverili so mi nadzorstvo nad haremom!

Karol Matuš se je izjavil za razširjenje volilne pravice na najširjej podlagi ter da je kakor prepričan avtonomist mnenja, naj ima vsak deželni zbor pravico, da sam sklepa, kako naj bo sestavljen.

Ernest Plener dvomi, ako bo naš slabi parlament zamogel izvesti veliko vprašanje volilne reforme. Govornik je pokazal na nasprotja, ki obstojajo glede uvedbe splošne volilne pravice med Avstrijo in drugimi deželnimi ter je naglašal, da se v Avstriji ne zamore nikdar uvesti taka volilna pravica, ki ne bi v dovolni meri zagotovila zgodovinsko stališče Nemcev. Govornik je izrazil bojazan, da se valed nameravane volilne reforme nasprotja med posameznimi narodi še bolj poostre, ko se bodo smerni elementi umaknili radikalnim elementom.

Grof Pininski je v imenu poljskih členov gospodske zbornice izjavil, da je on v obče za razširjenje volilne pravice, zahteva pa, da se Poljakom zagotovi avtonomistično stalšje tudi pri novi volilni pravici.

Knez Serwarzenberg je očital vladi, da ni mogla preprečiti, da se je v Pragi gospodska zbornica javno zasmehovala in da se je poveljevalo rusko revolucijo ter da ni vlada znala mirne državljane braniti napram terorizmu socialnih demokratov. (Pohvala.)

Gr. f Schöborna se napram grofu Auerpergu priznava kakor pristek dualizma, z ozirom na njega brezpogojno potrebo. Govornik je svaril pred nadaljevanjem terorizma, ki že danes pozivlja tiste, ki niso prištaši nameravane reforme, naj se čuvalo. (Zvišček pride.)

Občinski zastop na Reki za avtonomijo Reke.

Dne 1. t. m. je imel občinski zastop reški jako važna in vharao sejo. Tudi galerija je s kričanjem posezala v razpravo. Razpravljali so namreč o dopisu guvernerja, ki obvešča mestni zastop o uvedanju obmejne policije. Mestni zastop je bil soglasno tega mnenja, da ta odredba pomenja hudo kršenje avtonomnih pravie, da obmejna policija bitstveno ni nič drugega, nego državna policija, in je sklenil soglasno, da se vse drugo stavi z dnevnega reda in da bodo r zpravljali le o tem predmetu.

Vsprejet je bil predlog, da se takoj brzjavim potom nalž posl. Zanella v Badimpešti, naj stori potrebne korake ozirom na protesta spomenico, ki se ima predložiti vladi. Galerija je bučala proti obči zastopniku Ivanosiču, ki je skušal braniti vlado, ter je kričala: »Doli s kamerilo!« »Žvio Košut!« Bura pa je spavdirala galerija zastop. S. upičič, ki je govoril proti odredbi vlade. Vsprejet je bil tudi predlog zastop. Dal' Asta, da je protestirati proti kršenju mestnega statuta in odnehati le pred bajoneti. Po dovršeni seji so se demonstracije nadaljevale na ulici.

Demonstracija vlasti v turškem vedovju.

Stara stvar je, da se evropske vevlasti posebno radi spominjajo naše Avstrije in jej poverjajo »važne« in — častne naloge, kadar treba izvršiti kakovo odijozno delo. Bodi že, da se hočejo druge vlasti s tem same

izginiti neprijetni stvari, bodi, da hočejo našo državo omraziti na to ali cno stran. Nekako tako je bilo menda tudi sedaj, ko so avstrijskemu vice admiralu Ripperju poverili vrhno poveljstvo nad združenimi evropskimi brodomji, ki imajo demonstrirati proti trmoglavim Turčiji. Dunsjska izborna revija »Der Weg« govori vsaj s paračim sarkazmom na adresu ministra Goluchowskega o imenovanju ravno našega vice-admirala vrhnim poveljnikom, in se roga njim, ki so to imenovanje pozdravili »radostnim ponosom«. O, kako se to lepo glasi, da so vlasti s tem pripoznale nekako prednost avstrijskim interesom, ali v resnici je stvar — pravi »Der Weg« — povsem drugačna. Precej prozorno je namreč, da vsaka vlast misli na svojem nastopu za šlovečanstvo — na svoje posebne interese. Nemohišja se sploh ne udeležuje te »demonstracije«, ampak jo le »moralno« podpira, ker se noče zameriti sultanu radi svojih želja glede bagdadske železnice. Anglija je tudi pripravljena puščati sultana na miru, ako bi le hotel ustreči njenim prizadevanjem v Arabiji. Tudi Francija daja razumeti sultanu, da bi dala govorit s seboj, ako Turčija dovoli primerno odkupnino. Na kratko povedano: to je prava banda izsiljevalcev, ki se je tu sešla. Vsekdo pa si hoče ohraniti možnost, da se umakne od demonstracije, ako bi tako kazalo. Drugače je z voditeljem demonstracije: on ne sme nazaj, ako se noče kompromitirati! To je bil bržkone vzrok, da so Avstro-Ogrski poverili vrhno poveljstvo. Poleg tega so se morda tudi nadejali, da s tem opravijo Avstrijo pri Turčiji še bolj, nego je že obsodržljeno in da se s tem rešijo avstrijskega trgovskega konkurenta. Če bi bila Avstrija na svetovno-političnem polju tekmeč, ki se ga je res treba bati, potem najbrže ne bi bili s počeljenjem vrhne poveljstva nad demonstrirajočim brodomjem priznali »pretežno avstrijskih interesov«. Vseled vsega tega pripodablja »Der Weg« našo Avstrijo z evnuhom (skopljacec), ki se je bahal: »Glejte, kako zaupanje uživam jaz na dvoru: poverili so mi nadzorstvo nad haremom!

Dogodki na Balkanu.

Iz Carigrada poročajo, da je tam javno mnenje jako razburjeno ne le proti evropskim vevlastim, ampak tudi proti sultanu samemu. V dnevi praznika »ramazana« da se je vseobče razpravljalo o kritičnem položaju, v katerem se nahaja Turčija. Nezadovoljanost se razširja celo tudi na vojaške kroge. Jako možno je, da pride do jako resnih dogodkov v sultanovi palači in v mestu.

Iz Belegagrada pa poročajo, da je srbski minister za vnanje stvari dobil kolektivno posvarilo od zastopnikov Avstro-Ogrske in Rusije, naj se Srbija vzdrži vsake akcije v Makedoniji. Temu opominu so se pozneje pridružili tudi zastopniki drugih vlasti. Minister je baje sagotovil, da si bo Srbija vedno prizadevala, da svoje postopanje ohrani v soglasju s nameni vevlasti.

Tudi delavstvo o se je začelo intenzivno gibati v prestolnici Srbije. Socialisti namerjajo prirediti demonstracijo v masi po avstrijskih izgledih proti novemu zakonu o delavskih zadrugah, kateri zakon smatrajo škodljivim za interese delavstva. In če bi skupščina vprejela ta zakon brez sprememb, ki jih zahteva delavstvo, misli poslednje proglasiti generalni štrajk.

Drobne politične vesti.

Veliki vezir odstopi? Kakor poročajo iz Carigrada, namerava veliki vezir odstopiti. Kakor njegovi nasledniki se imenujejo: maršal Šakir paš, bivši vali v Skardu in Skoplju, ki se je nedavno povrnil iz Jemena, Ab Elidin paš, bivši minister vnanjih stvari in konečno vali arhipelja in maršal Abdula paš, načelnik vojaške kabinetsne pisarne.

Domače vesti.

Odbor političnega društva »Edinost« bo imel svojo sejo v ponedeljek zvečer ob 7. uri v pisarni odvetnikov dra. Gregorina in dra. Slavika. Ker bo sklepati o jako važni

stvari, je želeli, da se te seje udeležo vsi odborariki in njih namestaiki.

Dve poroki. Minclo sredo sta se poročila pri sv. M. Magdaleni brat in sestra v znani narodni družini Kuretovi. Gospod Vekoslav Kureto se je poročil z gospico Marico Kuretovo, gospica Magdalena Kuretova z Dragotinom Gregoričem! Obilo sreče voščimo obema parama.

Splošna volilna pravica in — analifabeti. Slovenski državni poslanec vitez Berks pričbuje v »Südsteierische Presse« uvoden članek o volilni reformi. V tem članku prihaja govor avtorja tudi na poskuse, da bi se z določenjem nekega »minimuma omike« utesnila splošna volilna pravica, da bi bili namreč izključeni od te pravice oni, ki ne znajo čitati in pisati, torej analifabeti. Tem poskusom se vitez Berks postavlja po robu, ko piše:

Pisanje in čitanje sta mehanični sposobnosti, ki nikakor ne dopuščata kakih sklepov o duševnih zmožnostih dotičnika. Danes, ko je zakon o ljudskem šolstvu z obveznostjo za obiskovanje šole že 40 let v veljavi, ni nikomur šteti v zaslugo, če zna čitati in pisati. Ravno zato, ker obstoji obvezna osemletna šolska dolžnost, ni krivda posamičnega individuusa, ako je kje večje število analifabetov, marveč je krivda na avtonomnih oblastih in morda tudi na državi. Kako se more tu kaznovati posamičnika z odtezanjem pravice?! Posledica zakona o ljudskem šolstvu je, da je število analifabetov v mlajši generaciji manjše, v stareji pa večje. Izkušnja in zagotovljeni življenjski položaj sta pa večja ravno pri stareji generaciji. A ravno ta bi bila zadeta, ako bi zahtevali poznanje pisanja in čitanja. Jo slednjič: kako naj se poda dokaz o tem znanju?

Nedeljski počitek in delavci svobodne luke. Prejeli smo: Včeraj pozno popoldne je dalo ravnateljstvo e. kr. glavnih skladišč ukaz, da morajo danes, v nedeljo, vsi stališai delavci priti na delo.

To je delavca tako razburilo, da so prišli sinoči v delavski dom na posvetovanje.

Po dolgi razpravi se je sprejelo sledečo resolucijo:

Uslužbeni e. kr. glavnih skladišč, in sicer: redno nastavljeni, provizorični in skordni delavci, zbirajoči na večer 2. decembra v delavskem domu smatrajo nepričakovani ukaz, da pridejo v nedeljo dne 3. decembra delat, ne da bi se jih o tem prej obvestilo, kakor kršenje nedeljskega absolutnega počitka, ki je uveden že nad tri leta, ter silenejo: da ne pridejo omenjeni dan, to je v nedeljo 3. decembra na delo.

Pripoznajo pa, da se v slučajih silne potrebe sme dovoliti čelo ob nedeljah le tedaj, ako ravnateljstvo to privčasno naznani nastavljenecem in da jih za tako poztvovanje primerno odškoduje.

Dijaki mestne realke v Idriji prirede na Marijin praznik dne 8. decembra »glasbeni in gledališki večer« na korist polumnemu društvu za idrijske dijake. Na vspredu so pevske in orkestralne točke in E. Gaugla veseloigra s petjem v dveh dejanjih: »Občinski možje iz Deevet vasik. Začetek ob 7. uri. Z ozrcem na dobrodelni namen se bodo preplačila hvala ležao v sprejemala.

Bovški gozdni okraj združen s tolminkim. Iz tukajšnjega uradnega lista doznajemo, da je e. kr. ministerstvo za poljedelstvo opustilo bovški gozdni okraj in ga združilo s tolminkim okrajem.

Razpisani službi v sodni stroki. Na okrožnem sodišču v Gorici je razpisano mesto kancelista v XI. plač. razredu. Prošnje je predložiti predsedništvu tega sodišča najdalje do 31. decembra 1905. Prošenci morajo dokazati, da so položili z dobrim vspehom prvi pisarniški izpit in da so veščti deželnim jezikom.

Na okrajnem sodišču v Volbajem je razpisano mesto začasnega pisarja z dnevnico 2 K 40 st. t. Prošnje je uložiti do 20. decembra predstojništvu tega okrajnega sodišča.

Umrljivost v Trstu. Oj nedelje 19. t. m. do sobote 25. t. m. je umrlo 36 moških in 39 ženskih, skupaj 75 oseb, napram 103 v istem tednu minolega leta. Poprečna umrljivost v tem tednu je znašala 20 pro mille.

Poulični tat. Včeraj predpoludne je gospica Gorgo, ki je bila prišla v Trst iz Milj, kjer biva, prjavila na policiji, da jej je neki mlad človek v ulici delle Torri se

„Ne kliči vraga!“ Izvirna šalo-igra v enem dejanju po 50 stot., po pošti 10 stot. več.
„Trije tički.“ Burka v 2 dejanjih po 60 stot., po pošti 10 stot. več; vdobiva se pri spisatelju in založniku **Jaki Štoka** v Trstu (Narodni dom), pri A. Gabršček v Gorici in L. Schwentner v Ljubljani.

Broj 5149.

Natječaj.

Na temelju zaključka občinskega zastupstva od 20. novembra 1905. razpisuje se natječaj za jedno mjesto občinskega nadredara sa godišnjom plaćom od 1000 kruna i 100 kruna godišnjih za odielo i za jedno mjesto občinskega redara sa godišnjom plaćom od 750 kruna i 100 kruna godišnjih za odielo, plaća izplativa u posticipatnih mjesečnih obrocih.

Molbe za oba razpisana mjesta imaju se podnesti do 26. decembra 1906. na podpisato občinsko poglavarstvo, priloživ istim krstni list, svjedočbu obćinarstva, ponašanja, školsku i lječničku, te vojničke dokumente.

Natjecatelji za mjesto občinskega nadredara imaju dokazati, da su služili u redarstvenoj službi ili kod oružništva ili kao podčastnici v vojski i da su njim poznati redarstveni propisi.

Obćinsko poglavarstvo.

KASTAV, 30. nov. 1905.

Jelušić,
nacelnik.

Mejnarodno spedićijsko posredovanje

Caro & Jellinek

Trst ul. Romagna št. 2 Trst.
TELEFON št. 1627

Podružnice: Dunaj, Budapešt in Lvov.

Zastopstva na vseh glavnih trgih tu- in inozemstva.

Se priporoča za preskrbljenje seljenj s zaprtimi blazinjenimi vozovi za pohaštvo toli v mestu koli v tu- in inozemstvu.

Pakovanje za prevoz po morju.

Posebno ugodni pogoji za vojaške osebe in državne uradnike.

Posiljatve vsake vrste po stalni nizki prevoznini.

Proračuni brezplačno.

Zaloga

izvezno-marčne (Export-Märzen) in vlezane (Lager)

pive

v sodcekih in v hoteljih, kakor tudi

kvasa

iz tovarne Bratov Reininghaus Steinfeld pri Gradcu.

Zaloga Mattonijeve Giesshübler vedno sveže kisle vode po zmernih cenah

ANTONU DEJAK junior

TRST

Via degli Artisti št. 10.

GORIŠKA LJUDSKA POSOJILNICA

vpisana zadruga z omejenim jamstvom.

v Gorici

Gosposka ulica hšt. 7., II. nadstr. v lastni hiši.

Hranilne vloge sprejemajo se od vsacega četrta dneva meseca in se obrestujejo po 4 1/2 %, ne da b. se o tibi. i rentni davek.

Posojila dajejo samo članom in sicer na menjico po 6 % in na vkužjbo po 5 1/2 %

Uraduje vsaki dan od 8. do 12. 1/2 ure pop. razven nedelj in praznikov.

Stanje hranilnih vlog leta 1904 K 1.485.607.11
 posojil " " " " " 1.573.842.34
 glavnih deležev " " " " " 112.720.—

Poštno-hran. račun št. 837.15.

Stavbinski materijal

kakor korce, vsakovrstno opeko, pesek, apno, živo in ugašeno, se dobiva po najnižjih cenah, da se ni bati konkurence, pri tvrdki

Belli & Corsi

ulica Economo št. 12 (stari mlin).

Predno kupite zlatanino in dragocenosti

obiščite

Delavnico zlatin

in dragocenostij

Josip Pompillo

Corso št. 49 (nova palača)

Našli bode te dragocenosti po takih cenah, da se ni bati konkurence. Ker se potrebuje zlato pri delu, se kupi staro zlato po pravi vrednosti. Kupuje in menjava dragocenosti. Vsako v to svrhu spadajoče delo se takoj izvrši.

GLAS.

V bogatej zalogi pohištva
Emil Ehr̄nfreund
 (prej Jesi)
 ulica Nuova 24, pritličje
 daje novo in rabljeno pohištvo po konkurenčnih cenah v najem.

V pomnožitev osobja sprejmeva za **modni in svileni odelek** dobro izurjenega pomočni kaveščega slovenskega, ital. in nemšk. jezika več po dogovoru. Prva goriška modna in manifakturna trgovina
Pregrad & Černetič
 Gorica, Trgovski dom.

Zaščitna znamka: „Sidro“.

Liniment. Capsici comp.

Nadomestek za
Pain-Expeller

je splošno priznano kot izvrstno bol blažujoče mazilo; cena 80 stot., K 1.40 in K 2 se dobiva v vseh lekarnah.

Pri nakupovanju tega povsod priljubljenega domačega sredstva, naj se jemlje le originalne steklenice v skatljah z našo zaščitno znamko „Sidro“, iz **Richterjeve** lekarnе, potem se je gotovo prejel originalni pridelek.

Richterjeva lekarna
 Elizabetine ulice št. 5. nova. pri „zlatem lavu“ v PRAGI
 Dnevno razpoložljiva.

PELINKOVAC POKORNY

reg. varn. znak

Vzbujaj apetit, saj je jako okus!

Vermut-like r

Zdravniško moćno priročilo

Na prodaj v prodajalnicah, kavarnah itd.

Zabojček na poskušajo 4 ali 1/2 litra K 5.80 franko.

Tovarna likerjev dion dr. POENNY
 Zagreb — Ustanovljena 1862.

Ivan Suban

TRST ul. Chiozza 33. TRST

Velika zaloga svežega štajerskega masla, navadnega masla I. vrste po K 216 klg. centrifugirano maslo za čaj po K 270 ne izpod 5 kilogr. Sladki muškat v boteljkah od 1 litra po 96 stot. Velika zaloga suhega in svežega sadja. O priliki praznikov se vdobijo: zajci, ključači, koštruni itd. blago vedno sveže.

Na zahtev se pošlje cenik.

Koledar za kmetovalca

spisal drž. mlekarški nadzornik J. Legvart

Prepotrebni ročni zapisnik za slov. kmet. podružnice, posestnike, trgovce mlekarje itd.

Najlepše novoletno in božično darilo za zadrūnice, kmetске sinove itd.

VSEBINA:

Koledar za leto 1906. Živinozdravništvo.
 Poštne določbe. Vazne postave.
 Živinoreja. Zapisnik za knjigovodstvo.
 Mlekarstvo. Zapisnik za beleške.
 Vinoreja. itd. itd. itd.
 Kletarstvo.
 Sadjereja.

Cena: moćno v platno vezane knjižice z žepnicama 1 K 80 stot.; po pošti 2 kroni.

Pri naročilu od 10 komadov višje se razpošilja poštne prosto, za kar opozarjam posebno kmet. podružnice. — Naroči se pri založništvu:

Ivan Bonač v Ljubljani.

Podpisani priporoča slav. občinstvu, vojaškim in civilnim krogom svojo v ul. GIOACHINO ROSSINI št. 24 (zraven cerkve sv. Antona novega), na novo otvorenjo, z najmodernejšim blagom bogato opremljeno

krojačnico.

Bogata zaloga tu- in inozemskih tkanin, sukna in vseh v krojaško obrt spadajoćih predmetov. Velika izbira najmodernejšega angleškega blaga. Delo precizno, cene zmerne. Naroćbe se izvrše toćno in se dostavljajo na dom.

Vnanje naroćbe se sprejemajo vsak čas in se toćno izvrše. — Mnogoletna skušnjaja, katero si je prisvojil podpisani glede kroja civilnih in vojaških oblek, jamći za ukusni kroj, kakor tudi za solidno, trpežno delo in izvrstno blago.

Z odličnim spoštovanjem

AVGUST ŠTULAR.

Ulica Arcata št. 9 (vogal ulice Sapone)

Popolno konkurenćne cene.

Zaloga moških oblek

FRAN KALASCH

Zimska suknja od K 21—50. Ranglan, površniki, jopići podšiti s ovratnikom od astrakane K 13, ravnotaki pelušasti K 15 od samega astrakana K 27.

POSEBNOST: črne obleke z 1 in 2 prsi od K 31—46. Velik izbor hlać, moćnih delavskih hlać po K 4, zimskih srajc, srajce od bombaža, srajc in spodnjih hlać od fuštanja, belih srajc itd.

Ulica Arcata št. 9 (vogal ulice Sapone)

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroćtvom.

Piazza Caserma št. 2, I. n. — TRST — V lastni hiši. Telefon št. 93a.

Vhod po glavnih stopnicah.

Hranilne vloge sprejema od vsacega, če tudi ni ud zadruga in jih obrestuje po 4%. Rentni davek od hranilnih vlog plaćuje zavod sam. Vloga se lahko po 1 krono.

Posojila daje samo zadrūnikom in sicer na uknjižbo po 5 1/2 %, na menjico po 6 %, na zastave po 5 1/2 %.

Uradne ure: od 9—12. dopoldne in od 3—4. popoldne.

Izplaćuje vsaki dan ob uradnih urah. — Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Ima najmoderneje urejene varnostne celice za shrambo vrednostnih papirjev, listin itd.

Poštne hranilni račun št. 816.004.

Kwizdova tekoćina

Tekoćina za hribolazce.

Znamka kaća.

Preskušeno aromatićno zdravilo za ribati žile in mišice.

Za hribolazce, kolešarje in jezdece jako pripravno za ojaćenje po velikih naporih.

Cena 1/2 steklenici K 2.—
 1/2 " " " 1.20

Vdobiva se pristno v lekarnah.

Ilustrovani ceniki gratis in franko.

Glavna zaloga

FRAN IV. KWIZDA
 c. kr. avstro-ogrski, kralj, rumunski in knež. bolgarski dvorni zalagatelj. Okrožni lekarna r
 Kornenburg pri Dunaju.

== Zahtevajte pri nakupu ==

Schichtov-o štedilno milo

z znamko „JELEN“

Ono je **zajamćeno čisto** in vsake brez škodljive primesi. Pere izvrstno. Kdor hoće dobiti zaras jamćeno pristno, perilu neškodljive mile naj pazi dobro, da bo imel vsak komad ime „SCHICHT“ in varstveno znamko „JELEN“.

Udobiva se povsod!

JURI SCHICHT, USTJE na LABI. Najvecja tovarna te vrste na evropejskem ozemlju.

Varstvena znamka.